

Rend és fegyelem

A függelmi viszonyok jelentősége a magyar katonai büntető anyagi jogban

OTDK dolgozat

Jelige:

KRTEK_94

2014. november 19.

TARTALOMJEGYZÉK

I. Bevezetés	4
II. A katonai büntetőjog	5
1. A katonai büntetőjog fogalma	5
2. A katonai büntetőjog helye és szerepe a jogrendszerben, forrásai	5
3. Kiket nevezünk katonának?	7
III. Függelmi viszony – Egyes katonai bűncselekmények	9
1. A függelem fogalma	9
2. Parancs iránti engedetlenség és a szolgálati tekintély megsértése.....	10
3. Parancsra elkövetett bűncselekmény	11
4. Jelentési kötelezettség megszegése.....	12
5. Elöljáró és szolgálati közeg elleni erőszak	13
6. Bujtogatás	13
7. Elöljárói hatalommal való visszaélés.....	16
8. Elöljárói gondoskodás elmulasztása és elöljárói intézkedés elmulasztása	17
9. Alárendelt megsértése.....	17
10. Ellenőrzés elmulasztása	18
11. Parancsnoki kötelezettségszegés	18
12. Külföldi szolgálat során elkövetett bűncselekmények	18
13. Összegzés.....	19
IV. Jogeset egy szépirodalmi példán keresztül	20
1. A jogeset bemutatása	20
2. Büntetőjogi tényállások	23
3. A felelősségre vonás büntetőjogi akadályai.....	26
4. Összegzés.....	29
V. Záró gondolatok	30
VI. Felhasznált irodalom és forrásjegyzék	31

*„Mivel minden dolognak lelke a rend,
a hadban is, kiben egész haza java,
sok ezer lélek megmaradása áll, ez legszükségesebb.
Ezt a rendet teszik pedig jó hadi tisztek s törvények.”*

Zrínyi Miklós: Tábori Kis Tracta

I. BEVEZETÉS

A katonai élet édesapám hivatásából kifolyólag gyermekkoromtól kezdve jelen van a mindennapjaimba, ezért a témaválasztás hamar megfogalmazódott bennem. Édesapámnak köszönhetően több katonai rendezvényen vehettem részt, illetve ő vezetett be a háborús filmek világába, amelyek az évek során mély benyomást tettek rám. Ez a családi háttér keltette fel a figyelmemet a hadi jog iránt is, és így került a katonai büntetőjog az érdeklődésem középpontjába. Úgy gondolom, hogy mára ez a téma áll hozzám a legközelebb.

A dolgozat a hivatásos szolgálatot teljesítők speciális helyzetének és a függelmi viszonyokkal kapcsolatos szolgálatban elkövetett bűncselekményeknek, s azok elbírálásának bemutatására tesz kísérletet a hatályos büntető törvénykönyvön és a kapcsolódó egyéb jogforrásokon keresztül. Ehhez azonban elengedhetetlen a katonai büntetőjog fogalmának és a jogrendszerbeli helyének az ismertetése annak érdekében, hogy az egyes bűncselekményeket könnyebben értelmezzük és helyezzük el a büntető anyagi jogban.

Magyarországon a katonai büntetőjog már a kezdetek óta speciális elven alapul, így az egyes fejezetek, alcímek során szeretném megismertetni az olvasóval a büntetőjogi tanulmányok során kevésbé ismert katonai büntetőjogot, s azon belül a katonai bűncselekmények közül a függelmi rend megsértését célzó és az előjáró által elkövetett egyes bűncselekményeket. Úgy gondolom, hogy a jogszabályi rendelkezéseken túlmenően fontos bemutatni néhány gyakorlati példát, amelyek egy összefoglaló képet mutatnak a dolgozatban leírtakról.

A dolgozat a bevezetést követően három részre tagolódik. Az első fejezet a katonai büntetőjog fogalmát, jogrendszerbeli helyét és forrásait ismerteti, illetve a katonai büntetőjog személyi hatályát, hogy ki minősül büntetőjogi értelemben vett katonának. Ezt követően a függelmi viszony fogalmával, és függelmi viszony megsértésével és az előjárói bűncselekményekkel foglalkozik nem csak a Büntető Törvénykönyv aspektusából, hanem egy-egy gyakorlati példán keresztül szemléltetve is. A harmadik egységet egy sokak számára ismert szépirodalmi alkotás, George R. R. Martin: Trónok harca című mű egyik jelenetének büntetőjogi elemzése képezi a büntetőjogi tényállásokon és a felelősségre vonás büntetőjogi akadályain keresztül.

Bízom benne, hogy a dolgozattal sikerül közelebb hoznom az olvasókhoz ezt a számomra érdekes témakört.

II. A KATONAI BÜNTETŐJOG

1. A katonai büntetőjog fogalma

A katonai büntetőjog léte egyes felfogások szerint csak néhány évszázada, a folyamatosan fenntartható, állandó hadseregek megalakulása óta létezik, így eleinte törzs a törzsszel, később pedig állam az állammal került szembe, ezért is lett szükség a hadsereg létrehozására.¹ A katonai büntetőjog kialakulásának nyomai azonban a spártai államban is megtalálhatóak, ahol ugyan még nem volt rendszerű törvénykezés a katonákra nézve, de már itt is sor került katonai kiképzésre és a fegyelem megtartásához és megszilárdításához szükséges szigorú rend fenntartásra. Eleinte a társadalmi rend fenntartásához és a fegyveres konfliktusok rendezéséhez minden életerős, fegyverképes férfira szükség volt, mára a folyamatos fejlődés révén ez a hivatás is szakképzettséget igényel. A katonai büntetőjog létrejötté és a polgári jogtól való elkülönülésének feltétele természetesen az önálló katonaság megalakulása, illetve az a problematikai kör volt, hogy a szolgálatot teljesítők körülményeivel kapcsolatos kérdések és viták megoldására az általános polgári jog már nem volt elegendő.²

A Katonai Lexikon a katonai büntetőjog fogalmkörét úgy határozza meg, hogy ez azoknak a jogszabályoknak az összessége, amely a fegyveres erők szervezeti felépítését, működési rendjét, és a katonai szolgálatot teljesítők jogait és kötelezettségeit szabályozza.³

Vincze Miklós ezt a definíciót, hogy mind a mai, mind a római jogi jogrendszerben azok a normák alkotják a katonai büntetőjogot, amelyek meghatározzák, hogy az állam a fegyveres erőn belül, mely magatartásokat tekinti bűncselekménynek, és ezekre az elkövetőkre nézve mikor érvényesülnek a speciális felelősségre vonási szabályok, milyen büntetéseket helyez kilátásba, illetve ezeket milyen módon lehet végrehajtani.⁴

2. A katonai büntetőjog helye és szerepe a jogrendszerben, forrásai

A katonai büntetőjog fogalmának meghatározása után a büntetőjog e területét el kell tudni helyezni a jogrendszerben is. Mivel a katonai büntetőjog a büntetőjog egyik speciális területét képi, így ez a jogág is a közjog (ius publicum) fogalmkörébe esik.

Akárcsak magát a büntetőjogot, a katonai büntetőjogot is több részre lehet tagolni, így itt is beszélhetünk szűkebb értelemben vett katonai (anyagi) büntetőjogról, eljárási és

¹ KARDOS SÁNDOR: A magyar büntetőjog rövid története, Debrecen, Lícium-Art K. 2002., 6. o.

² HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőjog fogalma és forrásai, a Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata, 2008. évi elektronikus szám, interneten elérhető: http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2008_e_3.pdf (letöltés: 2014. július 9.)

³ DAMÓ LÁSZLÓ: Katonai Lexikon. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1985. 318. o.

⁴ VINCZE MIKLÓS: De re militari – A katonai büntetőjog kétezre éves tükre, *Ügyészek Lapja* 2006/6. szám 37. o.

végrehajtási jogról. Az anyagi katonai büntetőjog a katonákra vonatkozó speciális büntető anyagi jogi rendelkezéseket és a katonai bűncselekmények körét foglalja magába. Az eljárásjog azt vizsgálja, hogy mely hatósági fórumok járhatnak el, milyen felelősségre vonási módok vannak, illetve az eljáró szervek milyen szabályok szerint folytathatják le az eljárást. És végül az utolsó lépcsőfok a büntetés-végrehajtás, amelynek már az ítélet meghozatala után, egy kiszabott büntetés kapcsán van helye, hiszen ez a fok szabályozza, hogy az adott büntetést milyen módon lehet végrehajtani.⁵

Ha a katonai büntetőjogot és a katonákat el szeretnénk helyezni, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy az ő helyzetük speciális, ugyanis rájuk egyszerre vonatkoznak a természetes személyekre hatályos normák és a katonákat körülhatároló speciális jogi szabályozások is, így a katonai büntetőeljárás kapcsán egy összetett, speciális szabályozással kerülünk szembe, hiszen el kell választani az általános és a katonai életviszonyokat. A katonai életviszonyok szigorúbb követelményeket állítanak fel ellentétben az általánossal, ugyanis a hivatásos szolgálatot teljesítők körülményei olyan sajátosságokkal is rendelkeznek, amelyeket nem találunk meg a hétköznapi ember életében, éppen ezért van szükség a speciális szabályozásra és az elkülönült igazságszolgáltatási rendszerre.⁶

A katonákra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések a 2012. évi C. törvényben - a Büntető Törvénykönyvben (továbbiakban: Btk.) - helyezkednek el, de természetesen egyéb normák és források is alakítják ezeket a jogviszonyokat. A katonai élet és a szolgálati viszony védelme mellett a katonai büntetőjog egy sajátos életviszonyt is szabályoz a katonák büntetőjogi felelősségének megállapításában, a szankciók kiszabásában és a bűncselekményekre vonatkozó szabályozás kialakításában, emellett pedig a katonák is kötelesek a speciális szabályozás mellett az általános tilalmakat is betartani.

A Büntető Törvénykönyvön és a kötelező normákon kívül (például 1996. évi XLIII. törvény, röviden: Hszt.) jelentős szerepet játszanak a szokások, a fegyelmi és becsületbíróági döntések, az etikai, méltatlansági szabályok és eljárások, a felsőbb rendű vezetőtől származó utasítások, parancsok (függelem), valamint a katonai eskü, hiszen az eskületétellel keletkezik az a speciális jogviszony. Az eskü szövege összegzi azokat a kötelezettségeket, amelyek a szolgálat jellegéből fakadnak, és amelyek szoros kapcsolatban állnak az Alaptörvénnyel. Az eskü megszegése a szolgálat nem teljesítését is jelenti, azonban ez csak egy erkölcsi alapot ad,

⁵ HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőjog fogalma és forrásai (u. o.)

⁶ HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőjog fogalma és forrásai (u. o.)

ugyanis valójában a bűncselekmény megvalósulása nem az eskü, hanem a jogszabályok megszegésével, a belső szabályok, utasítások, kötelezettségek megtagadásával jön létre.⁷

Tehát a katonai büntetőjog kapcsán is megfigyelhető, hogy nem csak egy összefoglalt írott normarendszerből álló szabályozást kell szem előtt tartani, hanem íratlan tételekkel, tanokkal is kiegészül.

3. Kiket nevezünk katonának?

A katonai büntetőeljárás hatálya alatt elsősorban a katona tényleges szolgálati viszonya alatt elkövetett bűncselekményeket kell tárgyalni, hiszen nem büntethető vétség miatt az, akinek szolgálati viszonyának megszűnése óta eltelt egy év.⁸ Így a katonai vétséget megvalósító katona – büntethetőséget kizáró ok folytán – szolgálati jogviszonyának megszűnését követő egy év elteltével nem büntethető. Ez érinti a Btk személyi és tárgyi hatályát, hiszen a személyi hatálya alá tartozik a büntetőjogi értelemben vett katona, a tárgyi hatálya alá pedig a Btk. szerint deklarált katonai bűncselekmények.

A büntetőjogi értelemben vett katona fogalma alá tartoznak tehát a Magyar Honvédség tényleges állományú tagjai (a hivatásos, a szerződéses, a szolgálatot teljesítő önkéntes tartalékos katonák, a katonai felsőoktatási intézmény honvédségi ösztöndíjas, valamint szakképzésben részt vevő hallgatói, a katonai középfokú oktatási intézmény hallgatói, és a megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején - a hadkötelezettség bevezetése után - a hadköteles katonák, a katonai nemzetbiztonsági szervezetek katonái),⁹ a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai.¹⁰ Ez a meghatározás azonban nem teljes körű, mivel nem terjed ki minden katonai rendfokozatot elfogadó rendvédelmi szerv szolgálati jogviszonyára, továbbá vannak olyanok, akik a hivatásos állomány tagjai, de nem katonaként tartják őket számon annak ellenére, hogy katonai jellegű alá-fölérendeltségben szolgálati feladatot látnak el. Megjegyzendő, hogy azokkal, akiket nem katonaként definiálunk már nem katonai, hanem általános büntetőeljárás foglalkozik.¹¹

⁷ HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőjog fogalma és forrásai (u. o.)

⁸ Büntető Törvénykönyv 131. §

⁹ 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről 80. §

¹⁰ HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőeljárás fejlesztési irányai, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2011. 86. o.

¹¹ HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőeljárás fejlesztési irányai 86-89. o.

Akik az imént katonaként lettek megnevezve, azok hivatásukból kifolyólag nem munkaviszonyt, hanem szolgálati viszonyt létesítenek a munkáltatójukkal szemben, így a rájuk vonatkozó rendelkezések a szolgálati törvényben találhatók meg.¹²

¹² 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

III. FÜGGELMI VISZONY – EGYES KATONAI BŰNCSELEKMÉNYEK

„Ahol egy parancsnok feláldozható bábukat lát a sakktáblán, ott a katona szorult helyzetben lévő bajtársakat.”
(Youn In-Wan)

1. A függelem fogalma

A katonák tekintetében nem feltétlenül jelenik meg a jogok és kötelezettségek területén az egyensúly, ugyanis náluk inkább a kötelezettségek túlsúlyáról beszélhetünk. (például önfeláldozás, nem kímélhetik sem fizikai, sem szellemi erejüket, a személyes érdekek alárendelt viszonyban állnak).¹³

A szolgálati viszony három fő összetevőből épül fel: fegyelem, centralizmus és függelem. E három elengedhetetlen a szervezet működőképességének megőrzéséhez.

A fegyelem egyfajta alárendelti engedelmisség, hierarchikus viszony, ahol az előljáró utasításadási (parancsadási) és rendelkezési joggal bír. A fegyelem a katonai élet egészét áthatja, így a fegyelem megsértése egyenlő a kötelesség megszegésével. A függelem alatt a katonák közötti viszonyt érthetjük, amely a központi akarat érvényesítésére szolgál. Ezen belül helyezkedik el a centralizmus, amely a vertikális hierarchiát, a kölcsönös alá-fölérendeltséget foglalja magába a katonai szervezeten belül. A függelem két elemből állítható fel; elsőként az általánosan érvényesülő alárendeltségből és az elvárt magatartási kötelezettségből, másodikként pedig ennek a tiszteletéből és a tekintély elfogadásából, az elkötelezettségre hivatottságból. Ez a kettő idézi elő a hatékony működést, a katonai személyek személyiségének a kívánt irányba való terelését.¹⁴

Az a katona, akinek joga és kötelessége más katonák tevékenységének irányítása, az az előljáró vagy felettes, akire pedig ez a jogkör kiterjed, az az alárendelt.¹⁵ „A katonák között megvalósuló függelem a katonai szolgálati rend és fegyelem alapja, biztosítja az előljáró és más szolgálati közeg, illetve feljebbvaló jogát a parancs és egyéb rendelkezés adására és meghatározza az alárendelt kötelezettségét a parancs teljesítésére.”¹⁶ A függelmi viszony tartalmazza továbbá a katonai szolgálati rendből fakadó követelményeket, hogy a szolgálati előljáró irányában a katonának kötelessége engedelmisséget tanúsítani, a szolgálati tekintélyt tiszteletben kell tartania. A szilárd katonai fegyelem érdekében minden katonának alá kell rendelnie egyéni érdekeit a haza, a közösség érdekeinek, és személyes felelősséget kell tanúsítania annak védelméért. Önuralommal kell viselnie a katonai szolgálattal járó

¹³ KARDOS SÁNDOR (i. m.) 10. o.

¹⁴ KARDOS SÁNDOR (i. m.) 9-13. o.

¹⁵ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről, a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről 43. §

¹⁶ 24/2005. (VI. 30.) HM rendelet a Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzatának kiadásáról, 29.1.

nehézségeket, megpróbáltatásokat és meghozni minden áldozatot. Ezért minden előjáró, feljebbvaló személyes helytállásával, alázatosságával példát köteles mutatni alárendeltjeinek (az alacsonyabb beosztásúaknak, rendfokozatúaknak) az erkölcsi normák betartásában, a katonai életet szabályozó rendelkezések végrehajtásában, illetve magával és alárendeltjeivel szemben magas követelményeket állítson fel, valamint alárendeltjeivel teremtsen meg azok teljesítésének feltételeit is.¹⁷

A függelmi viszonyok körében fontos megemlíteni, hogy a hivatásos szolgálatban állóktól az előjárók megkövetelik a feltétlen engedelmességet, és az általuk kiadott parancsok végrehajtását, amit nem csak időben, de képességükhöz mérten a legjobb tudásuk szerint kötelesek teljesíteni.¹⁸ A parancs kapcsán azonban érdemes megjegyezni a hosszú ideje felmerülő kérdéseket, mint a parancs iránti engedetlenség és a parancsra elkövetett bűncselekmény problémakörét, amelyek kifejtésére a függelmi viszonnal kapcsolatos egyes katonai bűncselekmények tárgyalása folytán a továbbiakban kerül sor. A fejezet 2., 4-6. pontja az alárendeltként, a 7-11. pontja pedig az előjáróként elkövethető bűncselekményeket taglalja, a 3. pontban említett bűncselekmény pedig mind az alárendelt, mint az előjáró által elkövethető cselekményeket.

2. Parancs iránti engedetlenség és a szolgálati tekintély megsértése

A parancs iránti engedetlenséget - melynek az elkövetése a parancs nem teljesítésében áll - a Btk. különös része szabályozza mind a békeidőkre, mind pedig a háború alatti időkre nézve. Alapesetben vétségnek tekinti és elzárással bünteti, azonban a legsúlyosabb büntetés akár tizenöt évig is terjedhet. Büntettnek minősül, ha a parancsot más alárendeltnek jelenlétében vagy egyébként nyilvánosan, vagy esetleg sértő módon tagadja meg, illetve ha a megtagadás háború idején vagy megelőző védelmi helyzetben történik, továbbá a legsúlyosabb eset, ha külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység vagy békefenntartás során a fegyverhasználatra vonatkozva tagadja meg az illető a parancs teljesítését.¹⁹

A katonai bűncselekmények körében a parancs iránti elégedetlenséghez szorosan kapcsolódhat a szolgálati tekintély megsértése is, amit a Btk. úgy definiál, hogy aki az előjáró, a szolgálatát teljesítő feljebbvaló, őr vagy más szolgálati tekintélyét más előtt vagy durván feltűnően megsérti vétség miatt egy év szabadságvesztéssel büntetendő, de a büntetés

¹⁷ 24/2005. (VI. 30.) HM rendelet a Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzatának kiadásáról, 29.1.

¹⁸ KORDA GYÖRGY: A katonai büntetőjog elvi alapjai és továbbfejlesztésének lehetőségei. *Belügyi Szemle* 1989/9. szám 8. o.

¹⁹ 2012. évi C. törvény – a Büntető Törvénykönyvről 444. §

három évre emelkedhet, ha a bűncselekményt több katona előtt vagy nyilvánosan követi el.²⁰ Érdekes azonban megjegyezni, hogy ezen bűncselekmény a nem szolgálati jogviszonyban állókkal szemben nem minden esetben minősül bűncselekménynek, vagy ha mégis, akkor a rágalmazás, illetve becsületsértés büntetőjogi tényállását valósítják meg. Mind a rágalmazás, mind a becsületsértés vétségnek számít és mindkettő egy év szabadságvesztéssel büntetendő.²¹

A továbbiakban a soron következő gyakorlati példán keresztül szeretném szemléltetni ezt a kérdéskört. A kilencvenes évek végén egy rendőr törzsőrmester mozgóőri szolgálatot látott el járőrparancsnokként a pályaudvar területén, és közben előljárójával, a főhadnagy őrsparancsnok-helyettessel szemben tiszteletlen magatartást tanúsított. Ennek következtében a főhadnagy a rendőrőrsön azt a parancsot adta ki a törzsőrmesternek, hogy adja le szolgálati fegyverét, menjen haza és szabadságot ad számára. A beosztott a parancsot más alárendelt jelenlétében megtagadta, mire az előljáró ezt többször megismételte, és felhívta a figyelmét, hogy ezzel parancs iránti engedetlenséget követ el, ami bűncselekménynek minősül. A vádlott azonban továbbra sem tett eleget a rendelkezésnek. Másnap az illető újfent, más alárendelt személy előtt tiszteletlenül beszélt a főhadnaggal. Hosszas intézkedés után másodfokon megállapították, hogy a vádlott valóban szolgálati tekintélyisértést követett el. A katonai tanács végül folytatólagosan elkövetett szolgálati tekintély megsértésének büntette, alárendelt jelenlétében elkövetett parancs iránti engedetlenség büntette és szolgálati tekintély megsértésének vétsége miatt halmazati büntetésül négy hónap - végrehajtásában egy évi próbaidőre felfüggesztett - börtönre és lefokozásra ítélte, azonban egyidejűleg előzetesen mentesítette a büntetett előéletéhez fűződő hátrányos következmények alól.²²

3. Parancsra elkövetett bűncselekmény

A Btk. általános része a parancsra elkövetett bűncselekmény körében úgy határoz, hogy nem büntethető a katona a parancsra végrehajtott cselekményéért - büntethetőséget kizáró ok miatt-, kivéve, ha tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt valósít meg. Büntethetőséget kizáró ok esetén a parancsadó közvetett tettesként vonható felelősségre, egyébként pedig felbujtásért felel.²³

Aki a hivatásos állomány tagja, annak szolgálatteljesítése során kötelessége végrehajtani előljárója parancsát, kivéve, ha azzal bűncselekményt követ el, és ez a parancs

²⁰ Büntető Törvénykönyv 447. §

²¹ Büntető Törvénykönyv 226-227. §

²² 183/2000. büntető elvi határozat

²³ Büntető Törvénykönyv 130. §

kiadásának pillanatában felismerhetővé válik.²⁴ Így ha az előjáró jogszabálysértő parancsot ad, és ez a beosztott számára a jogellenesség beazonosíthatóvá válik, akkor köteles előjárója figyelmét felhívni, s ha ő ennek ellenére is fenntartja a rendelkezés végrehajtását, azt kérelemre írásba kell foglalnia. Ebben az esetben kizárólag az előjáró vonható felelősségre.²⁵

Ezek a rendelkezések a tételes jogban azért is fontosak, mert ezek hiányában a fegyveres szervek irányíthatatlanná válnának, és veszélyeztetnék a tagok egységes fellépését és feladatuk ellátását.²⁶

4. Jelentési kötelezettség megszegése

„Aki fontos szolgálati ügyben kellő időben nem tesz jelentést, vagy valótlan jelentést tesz, ha a bűncselekmény a szolgálatra jelentős hátrány veszélyével jár...”, az elköveti a jelentési kötelezettség megszegésének vétségét, amelyet alapesetben két év szabadságvesztéssel büntet a törvény. Azonban büntetnek nyilvánítja és egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti azt, aki a bűncselekményt háború idején, megelőző védelmi helyzetben, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység vagy békefenntartás során követi el.²⁷

Ha a hivatásos szolgálatot teljesítő személy bűncselekményt, vagy annak előkészületét észleli, illetve ha a szolgálati rendet vagy közbiztonságot veszélyeztető fegyelemsértés jut a tudomására, akkor ezt azonnal köteles jelenteni az elérhető legközelebbi előjárójának (feljebbvalójának) vagy bárki más, intézkedésre jogosult személynek. Továbbá ezeket köteles a hatáskörébe tartozó törvényes eszközökkel megakadályozni, amennyiben ő vagy környezetében bárki balesetet, sérülést szenvedett.²⁸

Az imént említetteket a következő jogeseten keresztül szeretném bemutatni, amikor a katonai ügyészség jelentési kötelezettség megszegésének, illetve előjárói intézkedés elmulasztásának vétsége miatt emelt vádat két rendőr ellen. 2002. november 12-én este egy 17 éves fiú szerelemföltésből megölt egy 13 éves lányt. A tragédiát követően a lány édesanyja azt állította, hogy többször tett feljelentést az ercsi rendőrörsön a 17 éves fiú ellen, mivel többször is bántalmazta, megütötte és harapdálta a lányt. A Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság által elrendelt vizsgálat alapján megállapították, hogy a jelentés megtételére köteles rendőrök nem tettek meg minden szükséges és elvárható intézkedést az ügyben, így a mulasztó rendőrök

²⁴ 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról 29.§

²⁵ PATYI ANDRÁS-VARGA ZS. ANDRÁS: Általános közigazgatási jog (az Alaptörvény rendszerében), Dialóg Campus Kiadó, 2012, 2013. 341. o.

²⁶ KORDA GYÖRGY (i. m.) 8-9. o.

²⁷ Büntető Törvénykönyv 440. §

²⁸ 24/2005. (VI. 30.) HM rendelet Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzatának kiadásáról 72. pont

közül kettőt gyanúsítottként hallgattak ki, illetve további két rendőr ellen szakszerűtlen munkavégzés miatt fegyelmi eljárást indítottak, a rendőrség parancsnokát pedig felmentették vezetői beosztásából. A tiszti rendfokozatú vezető ellen is eljárást indítottak, aki az ügyészség szerint azzal követte el az előjárói intézkedés elmulasztásának vétségét, amikor a tiszthelyettes mulasztásáról tudomást szerzett és nem kezdeményezett ebben fegyelmi vagy büntetőeljárást. Az ügy 2004-ben zárult le, a „gyermekgyilkost” a Fővárosi Ítéltábla tizennégy év szabadságvesztésre ítélte, a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa pedig kimondta a rendőrök bűnösségét, ám csak pénzbüntetést szabott ki, mivel nem látott ok-okozati összefüggést a mulasztás és a tragédia között.²⁹

5. Előjáró és szolgálati közeg elleni erőszak

A hivatásos állományban a feladat ellátásához feltétlen szükséges a szilárd szolgálati rend, az egységes cselekvés, vagyis a többség akaratának gyors és egyöntetű megvalósítása.³⁰ Ezért, aki az előjárójával, a feljebbvalójával, az őrral vagy más szolgálati közeggel szemben a szolgálatának teljesítése közben vagy az alatt erőszakot alkalmaz, illetve azzal fenyeget, vagy tetteles ellenállást tanúsít, az büntetést követ el, amit a törvény három év szabadságvesztéssel büntet. A Btk. minősített esetként tünteti fel a következő esetköröket:

- A. fegyveresen, felfegyverkezve vagy csoportosan történő elkövetés
- B. ha a bűncselekmény egyben parancs iránti engedetlenség is
- C. az elkövetés súlyos testi sértéssel, a szolgálatra vagy a fegyelemre jelentős hátrány veszélyével jár
- D. maradandó fogyatékoságot, súlyos egészségromlást, életveszélyt vagy halált okoz
- E. szándékos emberölést valósít meg
- F. a bűncselekményt harci helyzetben követik el

Súlyosabb minősítésre ad továbbá alapot, hogy ha a bűncselekmény alapesetét, vagy - a halálokozás és a szándékos emberölés kivételével - a minősített eseteket háború idején vagy megelőző védelmi helyzetben követik el.³¹

6. Bujtogatás

Bujtogatást az követ el, aki a katonák között az előjáró, a parancs, a szolgálati rend vagy a fegyelem iránt elégedetlenséget szít, amit a Btk. alapesetben vétségként tart számon és

²⁹ <http://www.jogiforum.hu/hirek/6895> (letöltés dátuma: 2014. szeptember 12.)

³⁰ 49. Büntetőkollégiumi vélemény, 2013. (VII. 8.)

³¹ Büntető Törvénykönyv 445. §

egy évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti, minősített esetben pedig három évig terjedő szabadságvesztéssel, ha a bűncselekmény elkövetése a szolgálatra vagy a fegyelemre nézve jelentős hátránnyal jár.³²

Mielőtt a bűncselekménnyel kapcsolatos jogesetet és annak jogi érvelését bemutatnám, szeretném felhívni a figyelmet a bujtogatás törvényi elemzésére. Elsősorban ez a bűncselekmény a valós tények közlésével is elkövethető, ha azok alkalmasak az elégedetlenség kiváltására, de ezen túlmenően a konkrét előjáró személyét támadó, illetve sértő magatartás a szolgálati tekintély megértésének büntetőjogi tényállását meríti ki, ám ha az alkalmas mind az előjárói tekintélyről, mind pedig az előjárói intézményről negatív képet festeni, akkor az már a bujtogatás törvényi tényállása alá tartozik. A fegyveres szerv személyi állományába tartozó, de független szakszervezeti tisztséget betöltő (nem szolgálati beosztott) személy a fegyveres szerv rendelkezési állományába tartozik, és jogai, kötelezettségei megegyeznek a szolgálati tisztséget betöltőkével, illetve az a szakszervezeti vezető, aki fegyveres szerv hivatásos állományának tagja elkövetheti a bujtogatás vétségét, ha az alkalmas a negatív kép festésére és az elégedetlenség szítására.³³

Ennek megállapítására került sor a Tolna Megyei Rendőr-főkapitányság rendelkezési állományában is, amikor egy rendőr alezredes az országos rendőri vezetéssel kapcsolatban többször is elégedetlenségét fejezte ki az általa képviselt társadalmi szervezet³⁴ (Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete) honlapján. Ennek jegyében a Budapest Katonai Ügyészség 2009 júniusában folytatólagosan elkövetett bujtogatás vétsége, és 2009 szeptemberében elkövetett bujtogatás vétsége és szolgálati tekintély megsértésének büntette miatt emelt vádat a Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsánál, amely egyesítette az ügyeket.

Első fokon a bíróság négyszáz napi tétel, naponta 400 Ft (összesen: 160 000 Ft) pénzbüntetésre és lefokozásra, illetve a nyomozás alatt felmerülő költségek megtérítésére ítélte, amely rendbeli megváltoztatása és a büntetés súlyosbítása ellen az illetékes ügyész, a vádlott felmentéséért pedig mind a vádlott, mind pedig a védője fellebbezést nyújtott be. A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet felülvizsgálva a rendbeli vonatkozás tekintetében kétfokozatos folytatólagosan elkövetett bujtogatás vétségét állapította meg, azonban az elsőfokú ítélet további rendelkezéseit helybenhagyta. A terhelt és védője a másodfokú ítélet

³² Büntető Törvénykönyv 448. §

³³ FEJES ERIK: A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsának ítélete a Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete főtitkárának bujtogatási ügyében. Szólásszabadság és érdekvédelem a fegyveres testületeknél, *Jogesetek Magyarázata*, 2012./1. szám 60. o.

³⁴ Ma már civil szervezet.

ellen is fellebbezett, azonban a Legfelsőbb Bíróság 2011 szeptemberében a másodfok döntését fenntartotta.³⁵

A jogeset kapcsán érdemesnek tartom kifejtetni a döntés jogi érvelését mindkét oldalról. A védelem oldalán a többlépcsős rendszer jelent meg, amellyel azt próbálták alátámasztani, hogy a vádirat tartalma nem alkalmas a bűncselekmény megállapítására, továbbá a rendőr alezredes szakszervezeti képviselő volt, így büntetőjogi értelemben nem minősült katonának, e mellett pedig csak egy alkotmányos alapjogával, a véleménynyilvánítás szabadságával élt, ami nem lépte át a büntetőjogi értelemben meghatározott korlátot. Az érvelés támpontjául szolgált az is, hogy a vádlott szakszervezeti tisztviselői mivoltánál fogva érdekérvényesítő tevékenységet folytat, így kötelessége lenne felhívni a figyelmet minden olyan cselekményre, amelyet a rendőrség működésével kapcsolatban észlel, illetve a védő azzal zárta az indoklást, hogy a rendőrség vezetői közszereplőnek minősülnek, így kötelesek többet tőnni főként akkor, ha az egyes vélemények ilyen szakszervezeti tagtól származnak.³⁶

Ahogy a törvényi tényállás elemzése kapcsán említettem, hogy a Hszt. értelmében szakszervezeti képviselő is elkövetheti a bujtogatás vétségét.³⁷ A véleménynyilvánításról pedig a törvény úgy rendelkezik, hogy hivatásos állomány tagja nem minősítheti, bírálhatja a számára kiadott parancsot - ha az nem szólít fel bűncselekmény elkövetésére - és ezekről a jog- és érdekérvényesítő tevékenységi körén kívül véleményt nem mondhat. Nem tehet olyan nyilatkozatot, ami sértené a szolgálati fegyelmet és rendet, illetve a sajtónyilvánosság előtt hivatalos eljárásban magánvéleményt nem nyilváníthat ki, saját maga sértő plakátot, emblémát, hirdetményt nem hozhat létre és nem is terjesztheti. Bár a véleménynyilvánítás szabadsága az alkotmányos alapjogok körébe sorolható³⁸, de van megfelelő törvényi út annak korlátozására bizonyos érdekek védelmében, ilyen például a nemzetbiztonság, közbiztonság védelme³⁹, továbbá a büntetőjogi értelemben vett katonákra szigorúbb rendelkezéseket, korlátokat tartalmaznak a törvények a szolgálati rend és fegyelem megtartásának érdekében.

A bírói oldalon az első-fok a védelemmel szemben azt állapította meg, hogy a terhelt a cselekmények elkövetésekor hivatásos rendőrként állt szolgálati jogviszonyban, így elkövethette a vádban megemlített katonai bűncselekményeket, majd a későbbiekben arra is hivatkozott, hogy az elkövetéskor hatályos Hszt. alapján a függetlenített szakszervezeti tisztségbe választott személy a fegyveres szerv állományába tartozik. A vizsgálat további

³⁵ FEJES ERIK (i. m.) 57-58. o.

³⁶ FEJES ERIK (i.m) 58. o.

³⁷ 1996. évi XLIII. törvény – a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról 44.§

³⁸ 1996. évi XLIII. törvény – a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról 18.§

³⁹ FEJES ERIK (i. m.) 60. o.

tárgya a szakszervezeti tevékenység és annak összeegyeztetése volt a szolgálati jogviszonnyal, amely következtében a bíróság azon álláspontra jutott, hogy ez a magatartás már a szakszervezeti képviselői érdekérvényesítő tevékenységen kívül, s ezen túl esik, így a véleménynyilvánítás szabadságának a Hszt. által megszabott büntetőjogi korlátain is túllép. Az elsőfokú bíróság végezetül azzal zárta az érvelését, hogy a vádlott interneten tanúsított magatartása valóban alkalmas lehet elégedetlenség kiváltására és negatív kép festésére is, így ennek értelmében a Katonai Tanács egyrendbeli folytatólagosan elkövetett bujtogatás vétsége miatt mondta ki a rendőr vádlott bűnösségét, továbbá nem látta akadályát a törvényi egységbe foglalásnak.⁴⁰

A fellebbezést követően a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa helyesnek vélte az elsőfokú bíróság megállapítását, miszerint a vádlott az elkövetéskor szolgálati viszonyban volt, így elkövethette a fent említett bűncselekményt, illetve a Legfelsőbb Bíróság (ma: Kúria) is hozott eseti döntést ebben az ügyben, és tisztázta, hogy a rendőr büntető anyagi jogi értelemben katonának minősül, akire ezek a szabályok akkor is vonatkoznak, ha szakszervezeti tisztségviselőként jár el. A bíróság szerint a védelem oldalán álló érvelés nem volt alapos a tekintetben, hogy a vádlott szakszervezeti jogait gyakorolta, és hogy a véleménynyilvánítás jogával élt.

A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa álláspontja szerint a katonai életviszonyok között a bírálat, a véleménynyilvánítás és hasonló magatartások korlátozása a testületek fegyelmének érdekében szükséges, ami aránytalannak sem tekinthető, így azon rendelkezések, amelyek ezen említettek korlátozására szolgálnak nem alkotmányellenesek. De a Hszt. rendelkezései alapján a szakszervezet jogosult lett volna kritikai álláspontját megosztani az állományilletékes parancsnoknak. Ezek alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy ezek az interneten megjelenő nyilatkozatok alapos okot adtak volna arra, hogy az előjárói állományban elégedetlenséget szítsanak, továbbá nem a szolgálati törvényben megszabott célt szolgálták, aminek a vádlott tudatát át kellett volna hatnia, így egyrendbeli folytatólagosan elkövetett bujtogatásért mondta ki a vádlott bűnösségét, de nem látta akadályát az egyes részselekmények egységbe foglalásának.⁴¹

7. Előjárói hatalommal való visszaélés

Aki előjárói hatalmával visszaélve alárendeltjét fegyelmi fenyítéssel sújtja, panaszjogának gyakorlásában korlátozza, járandóságában megrövidíti, vagy anyagilag

⁴⁰ FEJES ERIK (i. m.) 58-59. o.

⁴¹ FEJES ERIK (i. m.) 59-60. o.

megterheli, magáncélra igénybe veszi, a többiekhez képest előnyösebb vagy hátrányosabb bánásmódban részesíti, azt a Btk. vétség miatt egy évig terjedő szabadvesztéssel sújtja.⁴²

8. Elöljárói gondoskodás elmulasztása és előljárói intézkedés elmulasztása

Úgy gondolom, hogy érdemes felhívni a figyelmet az előljárói gondoskodás elmulasztása és az előljárói intézkedés elmulasztása közötti különbségre, bár hangzásra azonosnak vélhető a kettő, de tartalmában koránt sem. Amíg az előljárói gondoskodás elmulasztása azt foglalja magába, hogy az illető az alárendeltjének anyagi ellátásához, fenyegető veszélytől megóvásához vagy megmentéséhez szükséges intézkedést elmulasztja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Addig, aki előljárói kötelességét szegi meg, az az alárendelt kötelességszegésének vagy bűncselekményének megakadályozásához, illetve felelősségre vonásához, a szolgálati rendet, a fegyelmet vagy a közbiztonságot fenyegető zavar leküzdéséhez szükséges intézkedést mulasztja el, ha emberiség elleni vagy háborús bűncselekmény nem valósul meg. Büntetéskiszabás tekintetében viszont nem vélhetünk felfedezni különbséget, hiszen mindegyik alapesetben vétségnek minősül, és egy évig terjedő szabadságvesztés jár érte, minősített esetük pedig úgyszintén megegyezik, amely értelmében háború idején vagy megelőző védelmi helyzetben a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés.⁴³

Az előljárói intézkedés elmulasztásáról a „Jelentési kötelezettség elmulasztása” pontban már tettem említést, így ezt a továbbiakban már nem részletezném.

9. Alárendelt megsértése

Aki alárendeltjét emberi méltóságában más előtt vagy feltűnően durván megsért, azt a Btk. vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti, ha pedig aljas indokból, súlyos testi vagy lelki gyötrelmet okozva, több katona előtt, vagy több alárendelt sérelmére történik az elkövetés, akkor a büntetés három évre is emelkedhet, továbbá, ha súlyos testi sértést vagy szolgálati hátrányt okoz, akkor öt évig terjedő szabadságvesztés kiszabása is lehetséges.⁴⁴ Az előljáró sérelmére elkövetett szolgálati tekintély megsértéséhez hasonlóan itt is beszélhetünk arról, ha nem szolgálati viszonyban állók között történik meg az eset. Ilyenkor megint a rágalmazás vagy a becsületsértés vétségét állapíthatjuk meg, vagy egyes szituációkban még bűncselekmény elkövetéséről sem beszélhetünk.

⁴² Büntető Törvénykönyv 450.§

⁴³ Büntető Törvénykönyv 451-452. §

⁴⁴ Büntető Törvénykönyv 449. §

10. Ellenőrzés elmulasztása

Aki előjárói kötelességét azáltal szegi meg, hogy az alárendeltjét szolgálatának teljesítésében nem ellenőrzi, és ez a szolgálatra vagy a fegyelemre jelentős hátránnyal jár, amit a törvény vétségnek nyilvánít, és egy évig terjedő szabadságvesztést ró az elkövetőre, azonban ha ez háború idején vagy megelőző védelmi helyzetben történik a büntetés két évtől nyolc évig terjed.⁴⁵

11. Parancsnoki kötelezettségszegés

A parancsnoki kötelezettségszegést a Btk. úgy fogalmazza meg, hogy „*aki harc helyzetben, parancsnoki kötelességének megszegésével az alárendelt katonákat az ellenségnek megadja, vagy elfogni engedi, a rábizott fontos harcállást, berendezést, harceszközt, vagy más hadianyagot kényszerítő szükség nélkül megsemmisít, vagy az ellenségnek használható állapotban átengedi, nem fejt ki az ellenséggel szemben azt az ellenállást, amelyre képes öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*”⁴⁶

12. Külföldi szolgálat során elkövetett bűncselekmények

A külföldi békefenntartó szolgálatban való részvétel elvileg önkéntesen és szabad elhatározásból jöhet létre, a különböző posztokra való kijutás pedig pályázati elbírálás alapján történik, tehát a katonát beleegyezése nélkül nem lehet külföldi szolgálatra kötelezni. A külföldre való kijutást egy széles körű alkalmassági vizsga, illetve hosszas speciális felkészítő kiképzés előzi meg, amire azért van szükség, mert a bűncselekmények elkövetését mentális, lelki, pszichés okok is előidézhetik.⁴⁷

Természetesen a felsorolt bűncselekmények nem csak belföldön, hanem külszolgálatban is elkövethetőek, így a Btk. szerint az is büntetendő, aki külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, békefenntartás vagy humanitárius művelet keretében, illetve egyéb külföldi szolgálat során más állam katonájával szemben szolgálati feladat közös ellátása alatt katonai bűncselekményt követi el, sőt egyes esetekben minősítő körülményt jelent.⁴⁸ Erre példa a szolgálat alóli kibúvás esete, amikor az illető már túl van a kiutazás előtti kiképzésen, e mellett pedig már megvan a parancs, hogy hol és mikor kell jelentkeznie a kiutazás vagy a külföldi szolgálat során. Mivel a

⁴⁵ Büntető Törvénykönyv 453. §

⁴⁶ Büntető Törvénykönyv 455. §

⁴⁷ DOVALOVSKAI ZSUZSANNA: Háborús bűncselekmények és háborús bűnök, valamint a hivatásos katonák által külföldi szolgálatuk során elkövetett bűncselekmények miatti felelősségre vonás (In: *Parlamenti ösztöndíjasok 2005/2006*, Parlamenti Módszertani Iroda 2007.) 414-415. o.

⁴⁸ Büntető Törvénykönyv 128. §

külföldi misszió önkéntességen alapul, így a katona meggondolhatja magát, de ha ezt a szándékát nem jelzi az illetékes szerv vagy elöljáró felé, és nem jelenik meg a parancsban kiadott helyen és időben, akkor ez bűncselekménynek minősül. De a jelentési kötelezettség megszegése is súlyosabbnak minősül, ha ez külföldön történik, hiszen eredményezheti akár a tábori fegyelem súlyos zavarását is.

Az egyéb bűncselekmények körébe sorolhatjuk a közlekedés biztonsága elleni bűncselekményeket (ittas járművezetés), a lopást, ami bajtársi lopás esetén súlyosító körülménynek minősül, a külföldön történő bolti lopás pedig a Magyar Honvédség tekintélyét sérti nemzetközi távlatban. A lőfegyverrel, lőszerrel, robbanószerrel való visszaélés pedig azért büntetendő, - annak ellenére, hogy egyes esetekben a szándék nem az életveszély okozására irányul, hanem a missziós szolgálat végével az egyfajta „szuvenír gyűjtésre” -, mert a közbiztonságot veszélyezteti.⁴⁹

13. Összegzés

A fent említettek alapján megállapíthatjuk, hogy az egyes bűncselekményekért a Btk. a hivatásos állománybeliekre szigorúbb büntetéseket ír elő, mint egy általános büntetőjog által büntetendő személyre. Bizonyára a bemutatott bűncselekmények taglalása közben észrevehető, hogy a minősített esetek szinte mindegyik helyzetben ugyanazok, vagy legalábbis hasonlóak, így például a harci helyzetben, háború vagy megelőző védelmi helyzet idején, illetve a külföldön történő humanitárius tevékenység körében elkövetett bűncselekmények büntetési tétele megemelkedik. Ezekre azért van szükség, mert a jogellenes magatartás mind az élet, a testi épség és egészség, mind az emberi méltóság tekintetében magát a függelmet, azaz a fegyveres erők, szervek szolgálati rendjét és fegyelmét is veszélyezteti, ami kihatással lehet akár a társadalom köreire is. Háború vagy megelőző védelmi helyzetben pedig a rendnek és fegyelemnek még inkább jelen kell lennie, hiszen ilyenkor az egyes katonáknak nem csak a saját életük forog veszélyben, és ahogy Helmut von Moltke fogalmaz: *„A fegyelem pedig a hadsereg lelke, amely nélkül a hadsereg háborúban hasznavehetetlen, békében veszedelmes.”*

⁴⁹ DOVALOVSZKI ZSUZSANNA (i. m.) 416-417. o.

IV. JOGESET EGY SZÉPIRODALMI PÉLDÁN KERESZTÜL

1. A jogeset bemutatása

Az előző fejezetben elemzésre került katonai bűncselekményeket egy szépirodalmi példán keresztül szeretném ismertetni, ami bizonyára sok olvasó számára ismert lesz, hiszen George R. R. Martin bestsellerjéből, a Trónok harcából választottam. Úgy gondolom, hogy a könyvnek ezen jelenete foglalja össze legjobban az egyes helyzetekben elkövetett bűncselekményeket és azok minősítését.

A történet Westeros földjén játszódik. A kontinens északi részét egy hétszáz láb magas jégfal szeli ketté, amit azért építettek, hogy megvédjék a Hét Királyság lakóit a faltól északra lakó emberektől, a Másoktól. A Falat már évszázadok óta az Éjjeli Őrség Felesküdtől Testvérei őrzik, akik szigorú, életre szóló esküt tesznek szolgálatuk elején az általuk tisztelt istenek előtt, aki pedig az esküjét megszegi, azt kötelezően halálra ítélik és kivélik. A faltól északra élő vadak népe nem ismeri a Hét Királyság fennhatóságát, így saját királyuk van, az őrzőket pedig fekete köpönyegük miatt varjaknak nevezik.⁵⁰

Mivel az egyes felderítések alapján az Örök tudomására jutott, hogy a vadak támadásra készülnek, így az Éjjeli Őrség Parancsnoka katonai erővel északra indult és táborot vert a Falon túl. Innen indul az a jelenet, amit a könyvből kiválasztottam a felderítő őrzőparancsnokával Félkezű Qhorinnal és az északi járat egyik katonájával Havas Jonnal, aki egy északi úr törvénytelen gyermeke:

- *„Éles a kardod, Havas Jon? - kérdezte Félkezű Qhorin a lobogó tűz fölött.*
- *A pengém valyriai acél. A Vén Medvétől kaptam.*
- *Emlékszel az esküd szavaira?*
- *Igen [...]*
- *Mondd el őket velem újra, Havas Jon!*
- *Ha akarod. - A hangjuk egyébe olvadt a felkelő hold alatt. [...] maguk a helyek szegődtek tanúiknak.*
- *Sűrűsödik az éj és kezdődik az őrselem. Nem ér véget a halálom napjáig. Nem veszek feleséget, nem birtokolok földet, nem nemzek gyermeket. Nem viselek koronát és nem aratok diadalt. A helyemen élek és halok meg. Kord vagyok a sötétségben. A falak őre vagyok. A tűz vagyok, amely elűzi a hideget, a fény, amely elhozza a hajnalt, a kürt, amely felébreszti az alvókat, a pajzs, amely az emberek birodalmát védelmezi. Az*

⁵⁰ HOLLÁN MIKLÓS: Jogesetek és feladatok Westeros földjéről (In: *Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*, Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kara, 2011.) 294. o.

Éjjeli Őrségnek ajánlom életemet és becsületemet a mai éjszakára és mindegyikre, amely ezután következik.

[...]

- *Ha elfognak bennünket, meg kell adnod magad.*
- *Megadni magam? - Jon döbbenten pislogott. A vadak nem ejtik foglyul azokat, akiket varjaknak neveznek. Megölik őket, kivéve... - Csak az esküszegőket kímélik meg. Akik átallnak hozzájuk...*
- Jon megrázta a fejét. - Soha. Nem teszem meg.*

- *De igen. Parancsolom.*

[...]

- *Ha elkapnak bennünket, átállsz hozzájuk. [...] Lehet, hogy azt akarják majd, hogy vagdosd csíkokra a köpönyeged, tégy esküt nekik apád sírjára, és átkozd el testvéreidet és a parancsnokodat. Semmitől sem szabad visszariadnod, bármit kérjenek is tőled! Tedd, amit mondanak... de a szíved mélyén emlékezz rá, ki és mi vagy! Lovagolj velük, egyél velük, harcolj velük, ameddig csak kell! És figyelj!*
- *Mire? - kérdezte Jon.*
- *Bár tudnám! - sóhajtott a Qhorin. - [...] a Tejfolyó völgyében a földet túrják. Mit kerestek egy olyan kietlen távoli helyen? Megtalálták, amit kerestek? Ezt kell megtudnod, mielőtt visszatérsz Lord Mormonthoz és a testvéreidhez. Ezt a feladatot bízom rád, Havas Jon!*
- *Úgy teszek, ahogy parancsolod - bólintott Jon habozva -, de... elmondod nekik, ugye? Legalább a Vén Medvének. Mondd el neki, hogy sohasem szegtem meg az eskümet!”*

Később megjelent a vadak népének harcosokból álló csapata (14 ember és 8 véreb) Zörgővért, a Csontok Ura vezetésével és beérte Havas Jont és Qhorint, akik egy barlang szájánál foglaltak el védekező állást.

„[...] Qhorin hosszan nézte Jont. – Ne feledd a parancsot!

- *Úgy néz ki, ezeknek a varjaknak nincs tolluk, hogy felszálljanak! - kiáltotta Zörgővért [...] - Adjunk hát nekik!*
- *Ne! - szaladt ki Jon száján, mielőtt az íjászok kiröpíthették volna a nyilaikat. Két gyors lépést tett előre. - Megadjuk magunkat!*
- *Figyelmeztettek, hogy a fattyú vér gyáva - hallotta maga mögül Félkezű Qhorin hideg hangját. - Úgy tűnik, igazuk van. Fuss az új gazdáidhoz, gyáva féreg!*

Jon vörös arccal leereszkedett a lejtőn, ahol Zörgővért várakozott lova hátán. A vadember sisakja szemnyílásán keresztül bámult rá, majd így szólt:

- *Nincs szükségünk gyávákra.*
- *Ő nem gyáva! - Az egyik íjász levette birkabőrből varrt sisakját, és megrázta borzas, vörös sörényét. - Ez Deres Fattya, aki megkímélte az életemet. Hagyjátok életben!*

[...]

- *Hagyjátok meghalni! - erősködött Csontok Ura. - A fekete varjú furfangos állat. Nem bízik benne.*

- *[...]*

[Egy] nagydarab lándzsaasszony [...] [i]gy szólt:

- *Ha a varjú csatlakozni akar a szabad néphez, hadd bizonyítsa a bátorságát, és hogy igazat mond!*
- *Megteszek mindent, amit kértek! - A szavak nehezen jöttek ki, de végül kimondta őket. Zörgővért csontpáncélja hangosan csörömpölt, ahogy felröhögött.*
- *Akkor öld meg a Félkezűt, fattyú!*
- *Mintha meg tudna ölni! - szólalt meg Qhorin. - Fordulj meg, Havas! Halott vagy!*

És Qhorin kardja már le is csapott, Hosszúkarom valahogy felröppent és hárított. Az ütközés erejétől Jon majdnem elejtette fattyúpengéjét, és hátratántorodott. Semmitől sem szabad en, visszariadnod, bármit kérjenek is tőled! Kétkeszes fogásra váltott, elég gyorsan, hogy most ő csaphasson le, de a [...] felderítő megvető könnyedséggel söpörte félre a kardját. Előre-hátra mozogtak lobogó fekete köpönyeg fiatalos fürgeség Qhorin balkezes csapásainak iszonyatos ereje ellenében. A Félkezű pengéje mintha egyszerre mindenhol ott lett volna, az egyik pillanatban bal felől zúdult le rá, a másikon jobbról érte. Arra terelte Jont, amerre akarta, és nem engedte, hogy visszanyerje az egyensúlyát. A fiú máris érezte, hogy a karja kezd elzsibbadni.

Qhorin valahogy még akkor is talpon maradt, amikor Szellem [Jon rémfarkasa – H.M.] vadul a lábikrájába mart, ám abban a pillanatban, ahogy megvonaglott, rés nyílt a védelmén. Jon dőfött, majd félrerántotta a kardot. A felderítő félrehajolt, és egy pillanatra úgy látszott, Jon vágása nem érte el. Aztán egy sor vörös könnycsepp jelent meg a férfi torkán, mint valami fényes rubinnyaklánc, a vére kilövellt, és Félkezű Qhorin összerogyott. [...]

- *...éles....- mondta, és felemelte csonka ujjait. Azután keze lehanyatlott, és nem volt többé.*

- *Tudta-gondolta Jon kábultan. - Tudta, mit akarnak majd tőlem.*⁵¹

2. Büntetőjogi tényállások⁵²

Elsősorban Havas Jon cselekedeteinek jogi vonatkozásait kell vizsgálni és a továbbiakban pedig azt, hogy megállapítható-e Jon büntetőjogi felelőssége. A hatályos Btk. alapján a következő törvényi tényállásokat merülhetnek fel:

- A. szándékos emberölés minősített esete
- B. előjáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak minősített esete
- C. hazaárulás
- D. hűtlenség
- E. ellenség támogatása
- F. kibúvás a harci kötelesség alól.

Az imént felsorolt tényállások közül csak az előjáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak minősített esete és a kibúvás a harci kötelesség alól minősül katonai bűncselekménynek. A szándékos emberölés az élet, a test épség és az egészség elleni bűncselekmények körébe tartozik, a hazaárulás, a hűtlenség és az ellenség támogatása pedig az állam elleni bűncselekményekről szóló fejezetben találhatóak meg.

A) Szándékos emberölés minősített esete

A felől kétség sincs, hogy az eset kapcsán Havas Jon megvalósította az emberölés törvényi tényállásának alapesetét, amikor ledöfte Félkezű Qhorint, akinek „*egy sor vörös könnycsepp jelent meg a torkán*”, majd a vére kilövellt és összerogyott. Emellett az Éjjeli Őrség felderítőinek parancsnoka megfelel az életbeli Magyar Honvédség szolgálati feladatot teljesítő katonájának, akit a Btk. értelmező rendelkezései közfeladatot ellátó személyként tart számon, így már az emberölés minősített esetéről beszélhetünk.⁵³ Előre kiterveltségről ebben az esetben pedig semmilyen módon nem beszélhetünk, hiszen az elkövetés az adott pillanatban az ellenségtől kapott parancsra történt.

B) Előjáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak

Mind az előzményekből, mind pedig a párbeszédből kitűnik, hogy Havas Jon és Félkezű Qhorin függelmi viszonyban álltak, méghozzá Félkezű Qhorin, mint a felderítők

⁵¹ HOLLÁN MIKLÓS (i. m.) 294-296. o.

⁵² HOLLÁN MIKLÓS (i. m.) 297-301. o.

⁵³ Büntető Törvénykönyv 459. § 12. pont a) alpont és 160. §

parancsnoka elöljárónak számított, így Havas Jon tette kimeríti az elöljáró elleni erőszakot, azonban mindezt harci helyzetben követte el, így nem alapeseti, hanem minősített eseti tényállásról kell, hogy beszéljünk.⁵⁴ Harci helyzetet akkor állapíthatunk meg, ha az adott katonai erő az ellenséggel szemben felvonulásra készül vagy közvetlen érintkezést folytat le. A háborút pedig egy nagyméretű összeütközés, amely két vagy több fél között bekövetkező megüzent háború vagy minden más fegyveres összeütközés esetén, még ha a hadiállapot fennállását valamelyikük nem ismeri el, illetve ha az egyik fél területének egészét vagy részét megszállják, akkor is, ha a megszállás semmilyen katonai ellenállásba nem ütközik⁵⁵, továbbá azok a fegyveres összeütközések, amelyek a gyarmati uralom, az idegen megszállás és a fajüldöző rezsimek ellen harcolnak.⁵⁶ Ezeken kívül a háború fogalma alá tartozik az is, ha az összeütközés a félnek a fegyveres erői és a kormányellenes fegyveres erők, illetve más szervezett csoportok között alakul ki, és amely erők felelős parancsnokság alatt állnak, ellenőrzést gyakorolnak az ország egy része felett, továbbá összehangolt harci tevékenységet folytatnak.⁵⁷ A Btk. rendelkezései pedig még e körbe sorolja a rendkívüli helyzetet és a szükségállapotot is.⁵⁸

Az emberölés és az elöljáró elleni erőszak vizsgálata során felmerülhet a kérdés, hogy e kettő halmazatban állhat-e. Ebben az esetben azonban csak látszólagos halmazatot állapíthatunk meg, hiszen az elöljáró elleni erőszak minősített esetei közé tartozik az is, ha a bűncselekmény szándékos emberölés is megvalósít. Erre tekintettel a törvényi egység egy esetével, az összefoglalt bűncselekménnyel állunk szemben. Így az emberölésért a felelősség nem állapítható meg, kizárólag az elöljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak.

C) Hazaárulás

Hazaárulást követ el az a magyar állampolgár, aki Magyarország függetlenségének, területi épségének vagy alkotmányos rendjének megsértése céljából külföldi kormánnyal vagy külföldi szervezettel kapcsolatot vesz fel vagy tart fenn.⁵⁹ E fogalom alapján vehetjük úgy, hogy Havas Jon elkövette ezt a bűncselekményt is, hiszen az ellenséges erők felderítő csapata megfelel a „külföldi kormány” fogalmának, azonban a történetben hiányzik a célzat, ugyanis itt nem a függetlenség, területi épség vagy alkotmányos rend megsértésére irányul, ami a

⁵⁴ Büntető Törvénykönyv 445. §

⁵⁵ I. Genfi Egyezmény I. fejezet 2. cikk

⁵⁶ I. Genfi Egyezmény I. Kiegészítő Jegyzőkönyve I. fejezet 1. cikk

⁵⁷ I. Genfi Egyezmény II. Kiegészítő Jegyzőkönyv I. cím I. cikk

⁵⁸ Büntető Törvénykönyv 459. § 10. pont

⁵⁹ Büntető Törvénykönyv 258. §

párbeszéd során élesen ki is tűnik a következő mondattal: „*Mondd el nekik, hogy sohasem szegtem meg az eskümet!*”

D) Hűtlenség

Az a magyar állampolgár, aki állami szolgálatával vagy hivatalos megbízásával visszaélve külföldi kormánnyal vagy külföldi szervezettel kapcsolatot vesz fel vagy tart fenn, és ezzel Magyarország függetlenségét, területi épségét vagy alkotmányos rendjét veszélyezteti, hűtlenséget követ el.⁶⁰

Ezen tényállásért sem állapítható meg Havas Jon büntetőjogi felelőssége, ugyan külföldi szervezettel kapcsolatot teremtett, azonban visszaélésről a Félkezű Qhorintól kapott parancs miatt nem beszélhetünk: „*Ha elkapnak bennünket, átállsz hozzájuk.*”, továbbá ez által nem került veszélybe a Hét Királyság függetlensége, alkotmányos rendje sem.

E) Az ellenség támogatása

Aki háború idején Magyarország katonai erejének gyengítése céljából az ellenséggel érintkezésbe bocsátkozik, annak segítséget nyújt vagy a saját, illetve a szövetséges fegyveres erőnek hátrányt okoz, az elköveti az ellenség támogatásának büntettét.⁶¹

Itt három lényeges pontban állapíthatnánk meg, hogy Havas Jon e törvényi tényállást is kimerítette-e. Az első szempont, hogy érintkezett az ellenséggel, a második szerint, amikor megölte előjáróját az ellenségnek előnyt, önnön alakulatának azonban hátrányt okozott, és a harmadik pont az lehetne, hogy az ölési cselekménnyel az ellenségnek segítséget nyújtott.

Ezzel szemben azonban Havas Jon mögöttes szándékát is vizsgálat tárgyává kell tennünk, hiszen a hűtlenség esetkörében leírtaknál is szó esett a kapcsolatfelvételtől. Havas Jon e kapcsolatteremtést nem saját csapata gyengítésének céljából valósította meg, hanem a már emlegetett parancsnak engedelmeskedett, ami itt a következő: „*Megtalálták, amit kerestek? Ezt kell megtudnod, mielőtt visszatérsz Lord Mormonhoz és a testvéreidhez. Ezt a feladatot bízom rád, Havas Jon!*” Ebből is látszik, hogy a parancs az ellenség gyengítésére utasítja fel Havas Jont, mégpedig oly módon, hogy adja meg magát és álljon az ő szolgálatukba a saját hazája érdekében.

Ennek értelmében véleményem szerint a parancs által mérlegelhetővé válik Havas Jon büntetőjogi felelőssége, így ebben ez esetben nem feltétlenül lehet kimondani a bűnösséget, hiszen a cél a Hét Királyság védelme.

⁶⁰ Büntető Törvénykönyv 259. §

⁶¹ Büntető Törvénykönyv 260. §

F) Kibúvás a harci kötelezettség teljesítése alól

A kibúvás a harci kötelezettség alól büntetőjogi törvényi tényállásai közé tartozik a katona ellenségnek való önkéntes megadása is⁶², ami Havas Jon esetében megint csak kérdésként merülhet fel, hiszen a tényállásban az önkéntességen van a hangsúly, azonban Qhorin „*Ha elfognak bennünket, meg kell adnod magad.*” mondatából kitűnik, hogy ez megint egy parancs. Ez kizárja az önkéntességet, ugyanis Jon nem saját elhatározásából dönt így, aminek a beszélgetés során hangot is ad: „*Megadni magam? [...] Soha. Nem teszem meg.*”

A 24/ 2005-ös HM rendelet erről máshogy vélekedik, és azt mondja, hogy a katona harcban harcképességének birtokában nem adhatja meg magát az ellenségnek.⁶³ E kijelentés kapcsán bennem felmerült a kérdés, hogy a vadak túlereje mennyiben befolyásolja Jon és Qhorin harcképességét, hiszen két északi állt szemben tizennégy vaddal és négy vérebbel. Úgy gondolom, hogy az ellenség hozzájuk képest túlnyomó erőben volt, így előreláthatóan Jonnak nem volt más választása, és helyesen cselekedett a tekintetben is, hogy ezzel eleget tett Qhorin parancsának és a későbbiekben pedig az ellenséggel kapcsolatos, hasznos információkkal tért vissza falujába.

3. A felelősségre vonás büntetőjogi akadályai⁶⁴

Az előző pontban felvonultatott bűncselekményekkel kapcsolatban meg kell vizsgálnunk Havas Jon cselekedetét a másik oldalról is, tehát, hogy van-e olyan indok, tényező, amely miatt nem állapítható meg például az előjáró ellen tanúsított erőszak minősített esete, ami ugyebár a jelenet során szándékos emberöléssel végződik. A Btk. büntethetőséget kizáró okai közül két esetet lehet ebben a helyzetben felhozni, mégpedig a jogos védelmet, illetve a végszükséget. Ezek mellett azonban harmadikként még megemlíthető az is, hogy Jont felmenti-e büntetőjogi felelőssége alól, ha törvényen alapuló kötelezettsége, azaz a parancs teljesítése alapján járt el.

A) Jogos védelem

A Btk. rendelkezéseit átemelve erre az esetre megállapíthatjuk, hogy nem büntethető annak a cselekménye, aki saját személye ellen intézett, illetve közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges intézkedést tesz. Mindemellett a jogtalan támadást úgy kell

⁶² Büntető Törvénykönyv 456. §

⁶³ Melléklet a 24/2005. (VI. 30.) HM rendelethez 9. pont

⁶⁴ HOLLÁN MIKLÓS (i. m.) 301-304. o.

figyelembe venni, mintha az az élet kioltására irányult volna, ha azt személy ellen, éjjel, fegyveresen, felfegyverkezve, csoportosan követik el. Továbbá a törvény szerint nem büntethető az, aki az elhárításhoz szükséges mértéket ijedtségből vagy menthető felindulásból túllépi, és a megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.⁶⁵

A jelenetből kitűnik, hogy Félkezű Qhorin rántott először kardot, s szándékát a „*Fordulj meg Havas! Halott vagy!*” mondataival ki is fejezte, ez által egyértelmű, hogy Jon személye ellen intézte a támadást. A folyamatos kardcsapások által Havas Jon mindvégig jogos védelmi helyzetben volt, így megállapítható, hogy Jont nem lehet felelősségre vonni, hiszen a jogtalan támadás háritására igyekezett. Ha esetleg felmerülne a kérdés, hogy átlépte-e a szükséges mértéket, akkor bizonyára azzal az indokkal lehetne élni, még ha katonai szolgálatban lévőt ez nem is lephet meg, hogy az előljáró hirtelen kardrántása ijedtséget keltett benne, hiszen a parancsnok a leírásból adódóan erőfölényben volt Havas Jonnal szemben. Továbbá a törvény is kimondja, hogy a megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.

Ezzel szemben még egy kérdéskör megvitatására szükség van, hiszen a könyv során kiderül az is, hogy aki megszegi az esküt, azt halálra ítélik és kivégzik. Félkezű Qhorin vajon élhetett-e azon jogával, hogy mint parancsnok teljesíti a kötelezettségét, és megöli az esküszegőt? Úgy gondolom, hogy egyet kell értek Hollán Miklós fejtegetéseivel, aki ez esetben úgy fogalmaz, hogy Félkezű Qhorin nem hihette azt, hogy Havas Jon ténylegesen dezertált, hiszen ő maga adta ki neki azt a parancsot, miszerint ha elkapják, meg kell adnia magát, és ki kell derítenie, hogy az ellenség mire készül.

B) Végszükség

Havas Jon és Félkezű Qhorin a barlang szájához szorultak, az ellenség túlerőben volt, menekülési útvonalat pedig nem találtak, velük szemben pedig az íjaikat felajzott íjászok álltak. Összességében ez egy el nem hárítható veszélyhelyzetnek tűnik, amiből Havas Jon csak úgy kerülhetett ki élve, hogy megölte Qhorint, de a végszükség megállapítása során azt is figyelembe kell venni, hogy Havas Jon hivatásából adódóan kötelessége a veszélyvállalás, ami egyértelműen az esküből is adódik. Ez által a végszükség nem állapítható meg Havas Jon javára.

Magyar szabályozási viszonylatban úgyszintén felmerül az eskü szövegében az, hogy a honvédnek kötelessége vállalni a veszélyhelyzetet, ami a következőképpen szól:

⁶⁵ Büntető Törvénykönyv 22. §

„Magyarországot híven szolgálom, hűséges honvédje leszek. Magyarország függetlenségét, az állampolgárok jogait és szabadságát bátran, a törvények betartásával és betartatásával, a rám bízott honvédek és fegyverek erejével, életem árán is megvédem.”⁶⁶

C) A törvényen alapuló kötelezettség teljesítése

A harci köteletség teljesítése alóli kibúvás büntetőjogi tényállásával szemben hozható fel ellenpéldának ez a büntethetőséget kizáró ok. Ennek kifejtése és megvitatása azonban elég bonyolult, hiszen a jelenetből ez nem olvasható ki teljes bizonyossággal, a magyar szabályozás tekintetében pedig megint akadályba ütközünk, ugyanis nem lehet tudni, hogy a jogértelmezés kiterjesztése engedélyezett-e abban a formában, a Szolgálati Szabályzatban írottak alapján úgy, hogy Havas Jon büntetőjogi felelősségét ne lehessen megállapítani.

A Szolgálati Szabályzat úgy rendelkezik, hogy a parancsnok jogosult arra, hogy az alárendeltjének a munkaköri leírásban előírt szolgálati kötelmein kívül más szolgálati feladatokat is szabjon.⁶⁷ Ez által lehet-e szolgálati feladatnak minősíteni az ellenség táborába való beépülést és a hasznos információk szerzését a Hét Királyság javára? Mivel a könyvben az előzményekből kiderül, hogy a vadak népe valamikor támadásra készül, így megállapíthatjuk, hogy az Éjjeli Őrség katonái speciális, rendkívüli helyzetben vannak, és egy lépéssel előrébb akarnak járni az ellenségnél, ezért is döntenek a felderítő hadjárat mellett, amely célja az információszerzés.

Ennek értelmében Félkezű Qhorin parancsa lefedhette a szolgálati kötelmen kívüli szolgálati feladat kiadását, amit Havas Jon legjobb tudása szerint próbált teljesíteni, és hátrautalva a történet további fonalaira, ez sikerül is neki.

⁶⁶ 3. melléklet a 2012. évi CCV törvényhez, I. A tiszti és altiszti állomány tagjainak esküje

⁶⁷ A Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzata, 2007. 13. pont

4. Összegzés

A fejezet során megállapított büntetőjogi tényállások, és a hozzáfűzött jogi vonatkozások tekintetében arra az összegzésre jutunk, hogy Havas Jon ugyan megvalósította a szolgálati közeg vagy elöljáró elleni erőszak minősített esetét, azonban nem büntethető, mivel azt jogos védelmi helyzetben tette. A szolgálati kötelesség alóli kibúvás bizonyos értelemben megvalósultnak tekinthető, ám a parancs tartalma, s annak jogszerűsége magában foglalja a cselekedetet, illetve annak okát.

Így azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Havas Jon hiába merített ki több törvényi tényállási elemet, ezekért a büntethetőséget kizáró okok miatt nem vonható felelősségre, ami a könyv további történései során sem történik meg.

V. ZÁRÓ GONDOLATOK

A dolgozat témája a függelmi viszonyok jelentősége a magyar katonai büntető anyagi jogban, ezen belül pedig a függelmi rend megsértésére és az előjárói bűncselekményekre helyezi a hangsúlyt.

A dolgozat végére érve megállapítható, hogy a katonák és katonai büntetőjog elhelyezése a jogrendszerben speciális, ugyanis egyszerre vonatkoznak rájuk a természetes személyeket és katonákat körülhatároló hatályos normák. Az összetett szabályozás során el kell választanunk az általános és a katonai életviszonyokat, így a katonák életében fennálló speciális körülmények miatt szükség van a különálló, szigorú szabályozásra.

A függelem kapcsán pedig azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a függelmi viszony tartalmazza a katonai szolgálati rendből fakadó követelményeket; köztük a szolgálati előjáró irányában tanúsítandó engedelmisséget és a szolgálati tekintély tiszteletben tartását. A katonának szolgálata alatt önuralommal kell viselnie a speciális helyzetével járó nehézségeket, megpróbáltatásokat és közre kell működnie az erkölcsi normák betartásában, a katonai életet szabályozó rendelkezések végrehajtásában. A hivatásos szolgálatban állóknak feltétlen engedelmisséget kell tanúsítaniuk, és az általuk kiadott parancsok végrehajtását nem csak időben, de képességükhöz mérten a legjobb tudásuk szerint teljesíteni kötelesek.

Természetesen minden állományban történnek jogsértések, amelyek száma országosan a rendőri állományban 1998 és 2010 között emelkedett, ezen belül azonban a bűncselekmények elkövetése 1998 és 2004 között csökkent.⁶⁸

Véleményem szerint a katonák esetében nem beszélhetünk a jogok és kötelezettségek egyensúlyáról, hiszen a szigorú szabályozások révén inkább a kötelezettségek dominálnak. A szigorú szabályozások azért szükségesek, mert a katonák a rend fenntartásában és a nemzet jogrendjében kiemelkedően fontos szerepet töltenek be. Mindemellet pedig példát kell mutatniuk a társadalom tagjai számára, hiszen az erkölcsi elvárás velük szemben fokozottabb. Ezzel szemben mégis úgy gondolom, hogy egyes katonákra vonatkozó büntetések nincsenek arányban a hétköznapi emberek által elkövetett bűncselekményekért kiszabott büntetésekkel, illetve a speciális helyzetük ellenére nincsenek eléggé megbecsülve a társadalomban. Mihail Solohov⁶⁹ gondolata jól szemlélteti a katonákkal szemben támasztott elvárást: *„azért férfi a férfi, azért katona a katona, hogy tűrjön és elviseljen mindent, ha úgy kívánja szükség.”*

⁶⁸ KARDOS SÁNDOR: Az 1998 és 2010 között a rendőrség hivatásos állományú tagjai által elkövetett jogsértések főbb mutatói, *Hadtudományi Szemle*, 2011. 4. évfolyam/ 4. szám

⁶⁹ Irodalmi Nobel-díjas orosz regényíró

VI. FELHASZNÁLT IRODALOM ÉS FORRÁSJEGYZÉK

Felhasznált irodalom

1. DAMÓ LÁSZLÓ: Katonai Lexikon. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1985. 313. o.
2. DOVALOVSKAI ZSUZSANNA: Háborús bűncselekmények és háborús bűnök, valamint a hivatásos katonák által külföldi szolgálatuk során elkövetett bűncselekmények miatti felelősségre vonás (In: *Parlamenti ösztöndíjasok 2005/2006*, Parlamenti Módszertani Iroda 2007.) 414-417. o.
3. FEJES ERIK: A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsának ítélete a Tettekre Magyar Rendőrség Szakszervezete főtitkárának bujtogatási ügyében. Szólásszabadság és érdekvédelem a fegyveres testületeknél, *Jogesetek Magyarázata*, 2012./1. szám 57-60. o.
4. HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőeljárás fejlesztési irányai, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2011. 86-89. o.
5. HOLLÁN MIKLÓS: Jogesetek és feladatok Westeros földjéről (In: *Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*, Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kara, 2011.) 294-304. o.
6. KARDOS SÁNDOR: A magyar büntetőjog rövid története, Debrecen, Lícium-Art K. 2002. 6-13. o.
7. KARDOS SÁNDOR: Az 1998 és 2010 között a rendőrség hivatásos állományú tagjai által elkövetett jogsértések főbb mutatói, *Hadtudományi Szemle*, 2011. 4. évfolyam/ 4. szám 92-97. o.
8. KORDA GYÖRGY: A katonai büntetőjog elvi alapjai és továbbfejlesztésének lehetőségei. *Belügyi Szemle* 1989/9. szám 8-9. o.
9. PATYI ANDRÁS-VARGA ZS. ANDRÁS: Általános közigazgatási jog (az Alaptörvény rendszerében), Dialóg Campus Kiadó, 2012, 2013. 341. o.
10. VINCZE MIKLÓS: De re militari – A katonai büntetőjog kétezre éves tükre, *Ügyészek Lapja* 2006/6. szám 37. o.

Felhasznált jogforrások

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1996. évi XLIII. törvény a fegyveres hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről, a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

2012. évi C. törvény – a Büntető Törvénykönyvről

2012. évi CCV. törvény

I. Genfi Egyezmény, 1949. augusztus 12.

24/2005. (VI. 30.) HM rendelet a Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzatának kiadásáról

A Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzata, 2007

Internetes források

1. http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2008_e_3.pdf (letöltés dátuma: 2014. július 9.) HAUTZINGER ZOLTÁN: A katonai büntetőjog fogalma és forrásai, a Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata, 2008. évi elektronikus szám
2. <http://www.jogiforum.hu/hirek/6895> (letöltés dátuma: 2014. szeptember 12.)
3. <http://www.lb.hu/hu/elvhat/1832000-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (letöltés dátuma: 2014. szeptember 5.) 183/2000. Büntető elvi határozat